

комп'ютерної програми, аудіовізуальних зображеннях, що нею породжуються, супровідній документації і на упакованні носіїв з екземпляром програми. При цьому ім'я може бути зазначене як звичайним образом, так і з використанням знака охорони авторського права (латинської букви «С» в колі – ©). Дозвіл автора або іншої особи, якій належить авторське право, не потрібно на внесення змін у комп'ютерну програму у випадках адаптації і виправлення явних помилок, якщо інше не зазначено в договорі.

Література

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
2. Гордон М. В. Советское авторское право / М. В. Гордон. – М.: Юр. лит. – 1955. – 232 с. – 420 с.
3. Мусияка В. Л. Признаки объектов авторских правоотношений / В. Л. Мусияка. – Харьков. – 1988. – С. 15.
4. Голембо О. Окремі питання авторського права / О. Голембо // Право України. – 1998. – № 11. – С. 4.
5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Голос України. – 2003. – № 45–46, 47–48 (12,13 березня). – Ст. 356.

УДК 347.6; 347.9 (043.2)

Простибоженко О. С., адвокат,
м. Київ, Україна

ІСТОТНЕ ЗБІЛЬШЕННЯ ВАРТОСТІ МАЙНА ОДНОГО З ПОДРУЖЖЯ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ВИЗНАННЯ ЙОГО СПІЛЬНИМ МАЙНОМ ПОДРУЖЖЯ

Відповідно до ч. 1 ст. 62 СК України, яка регламентує виникнення права спільної сумісної власності подружжя на особисте майно одного з них, якщо майно дружини, чоловіка за час шлюбу істотно збільшилося у своїй вартості внаслідок спільних трудових чи грошових затрат або затрат другого з подружжя, воно у разі спору може бути визнане за рішенням суду об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

В науці сімейного права висловлюються зауваження, що поняття істотності збільшення у своїй цінності роздільного майна подружжя буде тлумачитись по-різному, оскільки такий термін не містить достатніх оціночних критеріїв для об'єктивного визначення вартості переробленого майна [1, с. 454]. Разом з тим, науковці висловлюють позицію, що вирішення вказаного питання пов'язане з співставленням у грошовому виразі розміру вартості

майна до внесення трудових або грошових затрат та після цього [1, с. 455; 2, с. 117; 3, с. 140].

Аналіз судових рішень в конкретних справах свідчить, що в правозастосовчій практиці підхід щодо співставлення вартості майна також знайшов своє відображення і є на даний час пануючим, оскільки дає можливість національним судам об'єктивно визначити в процентному вираженні розмір вартості здійснених затрат. При цьому, в судовій практиці такий підхід був конкретизований в тому, що істотність збільшення вартості майна підлягає з'ясуванню шляхом порівняння станом на час розгляду справи вартості об'єкта спору в стані, що існував до здійснення затрат на його поліпшення, та його вартості після вкладення затрат [4; 5]. Тобто, співставлення має здійснюватися за цінами на один й той же проміжок часу. Відтак вищі судові інстанції визнали помилковим співставлення вартості майна до здійснення затрат станом на дату до такого поліпшення (наприклад, на 2000 р.) і його вартість після цього (наприклад, на 2010 р.), навіть за умови врахування індексу інфляції відносно первинної вартості [5; 6].

В цілому погоджуючись з таким підходом, слід звернути увагу на проміжок часу (дату), станом на який здійснюється співставлення вартості майна. Як вбачається з вищезазначених судових рішень таке порівняння вартості майна здійснюється станом на час розгляду справи судом першої інстанції. На нашу думку, такий підхід не завжди є виправданим і не відповідає балансу інтересів між подружжям, оскільки знецінення майна у зв'язку з його зносом через значний проміжок часу може суттєво вплинути на вартість здійснених поліпшень і, як результат, можливість визнання майна одного з подружжя спільним майном їх обох. Зрештою, така ж ситуація обов'язково матиме місце у випадку, якщо майно, у яке вкладено грошові чи трудові затрати подружжя, істотно пошкоджено (наприклад, затопленням чи вибухом). Особливо несправедливим це є у випадку, коли поліпшення майна одного з подружжя було здійснено за рахунок особистого майна іншого з подружжя, який в такому випадку ризикує залишитися ні з чим.

У зв'язку з цим вбачається доцільним визначати співвідношення вартості майна до вкладення в нього затрат і після цього не лише станом на час розгляду справи судом, але й станом на дату завершення таких вкладень в майно чи їх частини, яку сторона процесу повинна мати право обґрунтовувати перед судом. При цьому, така пропозиція не вимагає внесення змін до СК України. Достатньо було б закріпити таке положення у постанові Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, узагальненні судової практики чи в інформаційному листі.

В науці сімейного права ставиться питання про мінімальний розмір збільшення вартості майна одного з подружжя, який буде достатнім для ви-

знання такого збільшення істотним, і відповідно майна – спільним майном подружжя. З. В. Ромовська не висловлювала прямо свою позицію, але в якості прикладу для застосування ч. 1 ст. 62 СК України навела випадок, коли вартість будинку, який належав дружині, до перебудови становила 100 тис. грн., а після неї – 150 тис. грн. [3, с. 140]. Тобто, науковець виходить з того, що збільшення первинної вартості майна одного з подружжя на 50% є достатньою підставою для визнання такого майна об'єктом права спільної сумісної власності. Т. О. Ариванюк і О. В. Дзера висловили позицію, що необхідно виходити не лише з істотності збільшення вартості майна одного з подружжя, а також враховувати розмір затрат іншого з подружжя, який на їх думку має становити не менше 50% вартості поліпшеного майна [1, с. 455]. Тобто, на думку вказаних науковців мінімальними умовами є збільшення вартості майна одного з подружжя щонайменше на 100% і лише за рахунок грошових чи трудових затрат іншого з подружжя.

На нашу думку, підхід до вирішення вказаного питання має бути гнучкішим і враховувати конкретні обставини справи. Зокрема, значення має надаватися тому чи грошові або трудові затрати були спільними чи здійснювалися лише одним з подружжя і ким саме, а також в чому полягали такі затрати (наприклад, істотній переробці майна, його капітальному чи поточному ремонті), про що йтиметься в подальших дослідженнях.

Література

1. Право спільної власності подружжя / Т. О. Ариванюк, О. В. Дзера // Цивільне право України: підручник: у 2 кн. / [Дзера О. В. (кер. авт. кол), Боброва Д. В., Довгерт А. С. та ін.] ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – [2-е вид., доп. і перероб.]. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – Кн. 1., гл. 24. – С. 427–494.
2. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України : пер. з рос. / [С. В. Ківалов, Ю. С. Червоний, Г. С. Волосатий та ін.] ; за ред. Ю. С. Червоного. – К. ; Одеса : Юрінком Інтер, 2008. – 504 с.
3. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України : Науково-практичний коментар / З. В. Ромовська. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2003. – 532 с.
4. Ухвала Верховного Суду України від 30 вересня 2009 р. [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/5676648>.
5. Рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 03 липня 2013 р. [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/32302842>.
6. Рішення Апеляційного суду м. Києва від 21 лютого 2013 р. [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/29672046>.